

УДК: 796.015.8:378.6:355

ББК: 75.1+68.4(4 Укр)З

Ігор Овчарук

**ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПІДХОДІВ ДО ОЦІНЮВАННЯ
ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ**

У статті розглядаються питання, пов'язані із системою оцінки фізичної підготовки у Збройних силах України. Порівнюються результати успішності курсантів ВВНЗ та визначаються переваги й недоліки бальної і традиційної систем оцінки як індивідуальної фізичної підготовленості військовослужбовців, так і загальної оцінки підрозділів із фізичної підготовки.

Ключові слова: бальна і традиційна системи оцінки, фізична підготовка, фізична підготовленість, успішність курсантів, модульний контроль.

Questions connected with the estimative systems of physical preparation in Ukrainian Armed Forces are considered in the article. The results of advancement of cadets in HMEI are compared, advantages and disadvantages of mark and traditional estimative systems of personal physical preparedness of military men and sub-units general assessment of physical preparation are defined.

Key words: mark and traditional estimative systems, physical preparation, physical preparedness, advancement of cadets, module control.

Постановка проблеми та аналіз результатів останніх досліджень. Сучасні вимоги, спрямовані на покращення підготовки спеціалістів різних галузей, повною мірою стосуються й підготовки військових кадрів для Збройних сил України (ЗСУ). Одним із основних етапів становлення професійної майстерності майбутніх офіцерів – спеціалістів найвищого рангу є навчання у вищих військових навчальних закладах (ВВНЗ). Курсанта, який навчається, необхідно не тільки якісно готувати до військової професії за спеціальними дисциплінами, але й домогтися його високої тренуваності й витривалості, а також забезпечення фізичної готовності до бойової діяльності, перенесення фізичних навантажень, нервово-психічних напружень в екстремальних ситуаціях [5].

Актуальними є питання, що стосуються трансформації системи фізичної підготовки (ФП) у ЗСУ. Вони повинні передбачати прогресивні зміни на всіх рівнях управління та організації ФП, підтримуватися належними видами забезпечення, супроводжуватися підвищеною відповідальністю військовослужбовців за стан особистої підготовленості [2]. Система перевірки й оцінки фізичної підготовленості військовослужбовців як елемент управління підготовкою значно впливає на її загальну спрямованість, фактичний зміст, організацію і методику проведення. Вона, по суті, є концентрованою моделлю основних вимог, які висувуються до військовослужбовців і залежать від характеру та умов навчально-бойової діяльності [6]. Очевидно, що підбір засобів і встановлення нормативних вимог для контролю за фізичною підготовленістю на основі критеріїв, адекватних навчально-професійній діяльності курсантів, дозволить оцінити практичну прийнятність процесу фізичного виховання у ВВНЗ і підвищити ефективність управління цим процесом [4].

Закордонний досвід свідчить про різноступеневу диференціацію оцінювання фізичних якостей військовослужбовців більшості країн. Наприклад, у збройних силах Німеччини структура оцінки включає такі рівні: відмінно, дуже добре, майже добре, задовільно, майже задовільно. У Сполучених Штатах Америки діє 100-бальна система оцінки індивідуальної фізичної підготовленості [7; 8].

Необхідно враховувати загальновизнаний факт, що рівень здоров'я призовного контингенту, його фізична підготовленість до військової служби не покращується. Сьогодні система фізичного виховання молоді в середніх і вищих навчальних закла-

дах ще не спроможна ефективно вирішити ці проблеми, тим більше, з огляду на зміни в програмах навчання, де нормативні вимоги значно полегшилися. У цих умовах особливо ускладнюються завдання фізичної підготовки ЗСУ.

Проведений аналіз діючої протягом останнього року системи перевірки й оцінки фізичної підготовки у ВВНЗ [6] дозволив виявити ряд недоліків, що знижують її ефективність. До них можна віднести такі:

- суворо регламентований нормативний підхід, який не стимулює подальше фізичне удосконалення, зводить процес фізичного виховання в основному до “натаскування” на виконання затверджених нормативів [3];

- невідповідність нормативів із фізичної підготовки критерію адекватності, тому що навантаження за напругою й тривалістю їх виконання не цілком відповідають фізичним і психічним навантаженням, що витримують військовослужбовці в процесі військово-професійної діяльності [1];

- неадекватність вимог системи оцінювання аналогічним вимогам армій країн блоку НАТО, що призводить до неоднакової підготовки військовослужбовців [3; 7].

В основі низької ефективності діючої системи оцінки лежить цілий комплекс причин методологічного, організаційного й управлінського плану, що передбачає теоретичний аналіз цих аспектів із подальшим обґрунтуванням доцільності нових підходів до удосконалення системи оцінки фізичної підготовленості військовослужбовців.

Мета дослідження – проаналізувати ефективність діючої системи оцінювання при перевірці рівня фізичної підготовленості курсантів вищих військових навчальних закладів України.

Завдання дослідження:

1. Визначити рівень фізичної підготовленості курсантів першого курсу навчання за вправами модульного контролю.

2. Порівняти підсумкові результати оцінювання курсантів першого курсу з фізичної підготовки на основі діючої і бальної систем оцінки.

3. Виявити позитивні й негативні боки систем оцінювання військовослужбовців із фізичної підготовки.

4. Визначити напрямки удосконалення системи оцінювання військовослужбовців, які навчаються у ВВНЗ, на основі отриманих даних.

Методи дослідження. У роботі було використано теоретичний аналіз й узагальнення спеціальної науково-методичної літератури, опитування, анкетування військовослужбовців, педагогічний експеримент констатуючого характеру та математико-статистичний аналіз.

Результати дослідження. У процесі роботи було проведено опитування військовослужбовців, які відносяться до різних категорій та вікових груп, а також анкетування курсантів 2–4 курсів навчання з метою вивчення думки щодо оцінки рівня фізичної підготовленості. Встановлено, що 92,0% респондентів висловилися за повернення до бальної системи оцінювання їхньої фізичної підготовленості, задоволені діючою сьогодні системою оцінювання – 5,6%, а тих, кого влаштовують обидві системи – 2,4%. Крім того, заслуговує уваги те, що близько 40,0% військовослужбовців, посадові обов’язки яких передбачають перевірку підлеглих із фізичної підготовки, вважають традиційну систему оцінювання кращою. Це, на нашу думку, пов’язано з тим, що для визначення загальної оцінки підрозділу з фізичної підготовки витрачається дещо менше часу (зникає необхідність звертатись до таблиці нарахування балів). У свою чергу, понад 60% осіб командного складу вважають за краще повернутись до бальної системи оцінювання особового складу у зв’язку з вищою підсумковою оцінкою за підрозділ.

Аналіз успішності курсантів першого курсу з дисципліни “Фізичне виховання, спеціальна фізична підготовка і спорт” проводився після чотирьох місяців навчання в

першому семестрі. Кількість досліджуваних становила 32 особи. Тестові завдання модульного контролю, за якими здійснювалася перевірка рівня фізичної підготовленості курсантів, склали такі вправи: №2 – підтягування на перекладині, №11 – зіскок боком із поворотом на 90° на брусах; №27 – човниковий біг 10x10 м; 22 – біг на 1 км. Результати курсантів за вказаними вправами й порівняння їх успішності з використанням різних систем оцінки подано в таблиці 1 та графічно зображено на рис. 1.

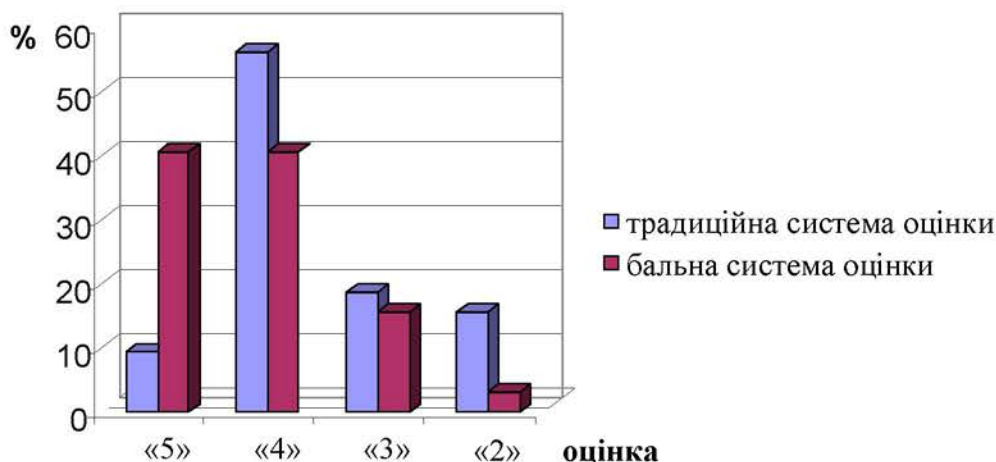

Рис. 1. Розподіл оцінок модульного контролю за різними системами оцінювання

Таблиця 1

Кількісні та якісні показники успішності курсантів із фізичної підготовленості

Оцінка	Кількість оцінок за діючою системою	Відсоток, %	Кількість оцінок за бальною системою	Відсоток, %
“відмінно”	3	9,3	13	40,6
“добре”	18	56,2	13	40,6
“задовільно”	6	18,8	5	15,6
“незадовільно”	5	15,6	1	3,1

Встановлено, що за показниками середнього бала, який склав за діючою або традиційною системою оцінювання – 3,6, а за бальною – 4,2 бали, успішність курсантів навчального підрозділу є вищою.

Звичайно, повертатись до бальної системи оцінювання військовослужбовців тільки з огляду на вищий показник успішності є сумнівним кроком, оскільки мова повинна йти про кращу фізичну підготовку особового складу до бойових умов діяльності на фоні великих енергетичних втрат і психічних навантажень. Необхідно дати відповідь на питання, що важливіше – приблизно однакова підготовленість конкретного військовослужбовця за основними фізичними якостями чи кращий розвиток однієї або декількох якостей, що будуть компенсувати гірший розвиток інших?

Проведене дослідження дає нам підстави визначити переваги 50-бальної системи оцінки, яка, насамперед:

- дозволяє визначити індивідуальний рейтинг кожного військовослужбовця при наявності загальної оцінки (“відмінно”, “добре”, “задовільно”) та об’єктивніше оцінити якісну складову його фізичної підготовленості;
- порівняти результати виконання вправ, що мають різні одиниці виміру;
- стимулювати цілеспрямовану діяльність у процесі розвитку фізичних якостей;
- дозволяє підвищити якість навчально-виховного процесу ВВНЗ;
- є гнучкою, не має межі при виконанні вправи й надає можливість підтягнути загальний результат за рахунок іншої вправи;

- із психологічної точки зору краще сприймається й викликає більше зацікавлення в курсантів;
- надає можливість визначити кваліфікаційний рівень військовослужбовців;
- є близькою до стандартів оцінювання розвинутих країн.

Висновок

Аналіз зарубіжного досвіду й результати дослідження показують, що найбільш прийнятною є 50-бальна система оцінки, яка була запропонована авторами НФП-97 і діяла до середини 2007 року. Вивчення варіантів перевірки фізичної підготовки армій інших країн і проведене нами дослідження дозволяють стверджувати, що система перевірки й оцінки повинна передбачати можливість компенсації недостатнього розвитку однієї фізичної якості за рахунок кращого розвитку іншої. Для цієї мети найбільш справедливою й адекватною встановленим завданням, на наш погляд, є система оцінки, за допомогою якої показники окремих фізичних якостей визначаються в балах, а загальна, інтегральна оцінка представлена як їх сума. У цілому, такий підхід до оцінювання дозволить підвищити ефективність процесу фізичної підготовки й давати об'єктивну оцінку динаміки фізичної підготовленості військовослужбовців.

1. Бородин Ю. А. О путях совершенствования системы проверки и оценки физической подготовки в ВВУЗах / Ю. А. Бородин, Г. Г. Тищенко // Военно-профессиональное обучение и физическая подготовка : межвузовский сборник. – Л. : ВДКИФК, 1984. – Вып. 4. – С. 46–48.
2. Глазунов С. І. Трансформація системи фізичної підготовки військовослужбовців в умовах реформування Збройних Сил України / С. І. Глазунов // Фізична культура і професійний спорт. – К. : [б. в.], 2008. – 24 с.
3. Лаговский С. М. Сравнительные результаты испытаний физической подготовленности курсантов по тестам вооруженных сил России, США и ФРГ / С. М. Лаговский, В. П. Сорокин // Тезисы докл. науч. конф. факультета за 1996 г. – С. Пб. : ВИФК, 1997. – С. 21–22.
4. Леонтьев В. П. Нормативное обеспечение физической подготовки курсантов высших военных учебных заведений Сухопутных войск : автореф. дис. на соиск. уч. степени канд. наук по физ. восп. и спорту: спец. 24.00.02 “Физическая культура, физическое воспитание разных групп населения” / В. П. Леонтьев. – К. : НУФВиСУ, 2000. – 20 с.
5. Про затвердження Настанови з фізичної підготовки у Збройних Силах України : наказ Міністра оборони України №400 від 5.11.1997 року. – К. : Варта, 1997. – 129 с.
6. Про затвердження Змін до Настанови з фізичної підготовки у Збройних Силах України : наказ Міністра оборони України №444 від 3.08.2007 року. – К., 2007. – 33 с.
7. Оленев Д. Г. Збірник лекцій з фізичної підготовки: навчальний посіб. / Д. Г. Оленев, Г. І. Сухорада, Ю. С. Фіногенову. – [Б. м.], НАОУ, 2003. – С. 12–23.
8. Горбунов Д. “Фізо” по-натовськи / Д. Горбунов // Народна армія. – К. : МСП, 2009. – 7 с. – Режим доступу до журн.: n_army@army.kiev.ua

УДК 796.015.132:796.56.001.57

ББК 75.8

Владислав Мочернюк

МОДЕЛІ ФІЗИЧНОЇ ТА ТЕХНІЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНOSTІ ВАЖКОАТЛЕТІВ ВИЩОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ

Метою дослідження було визначення моделей підготовленості провідних важкоатлетів України та світу. Для цього використовувався метод біомеханічного комп'ютерного відеоаналізу виконання змагальних вправ. У результаті визначені індивідуальні, групові й узагальнені показники підготовленості, які визначаються змагальною діяльністю, рівнями технічної і фізичної підготовки, морфофункціональними показниками. Виявлені оригінальні деталі техніки у виконанні провідних спортсменів різних національних шкіл.

Ключові слова: *важка атлетика, моделі технічної та фізичної підготовленості, змагальна діяльність, комп'ютерний відеоаналіз спортивної техніки.*